

כתר התורה

ע"ש רבי יצחק אבוחצירא זצוק"ל

רבי יצחק יוסף שליט"א

בית ההוראה הארצי כתר תורה ע"פ פסקי מרן

פרשת וישב תשפ"ד

העלון השבועי

מאמר השבוע

הרב אברהם רחמים

להעביר את הלפיד

הנה, יוסף הצדיק פירש מאביו עודו בנערותו בן שבע עשרה שנה, כאשר הוא יפה תואר ויפה מראה אחר השפלות ובזיונות הגיע אל בית פוטיפר ושם ראה אור, הוא מצליח בכל אשר הוא עושה. והנה מגיע הניסיון. אשת פוטיפר מפתה אותו לעבירה, והוא עומד בכל תוקף וכובש את יצרו. כיצד יוסף הצדיק, נער יפה תואר, בן שבע עשרה שנה, מחזיק מעמד במצב זה? – התשובה, זהו החינוך שקיבל מאביו! אחר הדברים האלה, יוסף יורד לכור, לזמן ארוך – שנים עשרה שנה. הרי שבדרך הטבע היה אמור להיות שבור ורצון, בנפש ובגוף. הרי שהוא מסר נפש לא להיכשל בעבירה, וזה שכרו לשבת בבור אצל המצרים משך שנים, הייתכן?!

אלא, שיוסף לא נשבר, יוסף המשיך להאמין ולעבוד עם הקב"ה יחד. – זהו חינוך טהור מבית יעקב אבינו!

לאחר מכן, יוסף יוצא מהבור ונעשה מלך על כל ארץ מצרים, וגם עתה בשעות של ההצלחה, נשאר כפוף לקב"ה, הינו מצהיר בפני פרעה: 'בלעדי, אלהים יענה את שלום פרעה' – זהו חינוך!

יוסף נעשה מלך, אחיו באים אליו לדרוש ממנו מזון, אחר שיוסף גרם להם לפשפש במעשיהם ולהרהר בתשובה, הוא אינו שומר להם נקמה, אלא מתגלה אליהם ומודיע כי הוא יכלול אותם ואת ביתם עד מאה ועשרים – זהו חינוך הנשאב מאבא טהור!

הגדולה של אדם, היא להצליח להעביר את הנהגותיו ומידותיו הטובות לאחרים, לבניו אחריו. – זאת נרמז בהדלקת הנרות שבכל יום מוסיפים נר נוסף. זאת אומרת, מגדילים את הכוח מעבירים את האש להבה, מפתילה אחת אל פתילה נוספת, מנשמה זכה אל עוד נשמה, כנאמר אצל אברהם אבינו: 'כי ידעתיו אשר יצווה את בניו ואת ביתו אחריו'. אדם שמצליח להעביר את דרכו לדור הבא – הוא צועד בתכלית הנהגה.

תשועת עם ישראל בימי החנוכה נעשתה על ידי קשר טוב בין האב לבנים – על ידי מתיתיהו בן יוחנן כהן גדול חשמונאי ובניו. הרי שמתיתיהו הציע לבניו לצאת למלחמה נגד היוונים. אנשים רגילים היה להם לומר למתיתיהו: 'מה קרה לך? מי יצליח נגד היוונים, תחפש לך חלומות אחרים, הפעם הגזמת מיד'. אולם, בניו של מתיתיהו היו מחונכים האמינו באביהם, שהם יכולים להצליח במלחמה גם במצב שלהם. אכן זכו לניסים ונפלאות שלא כדרך הטבע. – זהו 'חינוך' להצליח לגרום לבנים להעריך את אביהם, וללכת אחריו גם במקומות אפלים המצריכים אמונה רבה.

ה' יזכנו להצליח להעביר את היראה מן החשא ואת האהבה למצוות, לדור הבא ולא ימצא בזרענו שום פסול, אמן כן יהי רצון!

נמצאים אנו בתורף ימי החנוכה. כאשר נתבונן נשים לב כי 'ימי החנוכה' כמידי שנה חלים בסמוך לפרשיות 'וישב' 'מקץ' 'ויגש' – נאמר על דרך כלל כי פרשיות אלו עוסקות ב- מכירת יוסף, והוא נער. – ובמפגש יוסף עם אחיו, עודו מלך. מעתה נתבונן, מהו המכנה המשותף בין מכירת יוסף ובין חג החנוכה?...

והתובנה נפלאה. הנה, חג החנוכה זהו החג היחיד מתוך מעגל השנה, בו אנו מציינים את הניצחון נגד אויבנו אשר ניסו בכל כוחם להרחיקנו מן התורה והמצוות, ולהשוות אותנו אליהם, על ידי ניסיון לגרור אותנו – עם ישראל, אל חיי הפקר והוללות.

זאת עשו על ידי שגור עונש מוות, לכל מי שיעסוק בתורה הקדושה ובמצוותיה, ישמור שבת, יניח תפילין וכו'. מצד שני, היוונים הציעו מנוחה ושלוה לכל מי שיסכים להיות כמותם.

אלא שאבותינו היו גיבורים לעמוד בפרץ, הם לא ויתרו. הם עמדו בכל תוקף. ושמרו את התורה והמצוות במסורתם וסיכנו עצמם במסירות נפש למען שמירת המסורת.

– הדבר המיוחד הוא, שדור החשמונאים, אינו היה דור של מתן תורה, הם לא ראו ניסים כמו עיניהם לא את יציאת מצרים ולא את קריעת ים סוף. לא את משה רבינו, ולא את אהרן הכהן. ועדיין מסורות עם ישראל לא משה מהם, הצליחו לשמור על המסורת כאשר בתחילה מזמן יציאת מצרים.

בזמן זה – החשמונאים בימי מלכות יוון, קיבלו ישראל תעודת הצטיינות, על אשר החינוך שהנחילו לבניהם עבר בהצלחה רבה.

מעתה נאמר כי חג החנוכה, הוא הזמן להתפלל ולבקש על הזכות שנצליח להעביר את המסורת אל הדור הבא, להחזיר אל ליבם קבלת עול מלכות שמים, שבכל זמן וזמן יהיו מוכנים לוותר על תאוות ומנעמים בכדי לא להחסיר או לגרוע חלילה מן התורה. – זהו 'חג החנוכה' לשון של 'חינוך' – להרגיל את הילדים במצוות.

על הנער היהודי הראשון, שקיבל מאביו את המסורת כהוגן והצליח להתמודד ברוחות זרות קשות ורעות, אנו מוצאים בפרשיות הללו. ממנו אנו למדים לדורות עולם מהו כוחו של חינוך!

בפרשת וישב נאמר: 'אלה תולדות יעקב יוסף...' – נוכל לומר כי התורה פותחת דווקא ב'יוסף', ולא בראובן ושמעון, לפי שכאשר נראה את גדולתו של יוסף, נבין איזה תולדה גדולה הצליח להעמיד יעקב אבינו, שהיא עיקר תולדתו ובה ראוי לו להתגאות. מעשיו של יוסף העידו כמאה עדים כשרים, עד כמה יעקב אבינו היה ישר ונאמן בעצמו, שאילולי כן דבריו לא היו עוברים כדן אל בניו אחריו.

רבי אלון בן שבת

שאלה:

האם הדלקת נרות חנוכה בשמן זית למאור נחשב להידור, או שיש להדר בשמן זית למאכל דווקא?

תשובה:

בגמרא מסכת שבת דף כג'. אמר אביי, מריש הוא מהדר מר אמשחא דשומשמי, אמר, האי משיך נהורא טפי, (מתחילה היה מהדר להשיג שמן שומשמיין כיון שהוא דולק זמן רב יותר) כיון דשמע להא דרבי יהושע בן לוי מהדר אמשחא דזיתא, אמר האי צליל נהורא טפי. (כיון ששמע שרבי יהושע בן לוי מקפיד על שמן זית, היה מחזר אחריו כיון שאורו צלול יותר)

וכתבו התוספות שם שמדובר לגבי נר חנוכה שהרי מסקי' הטעם שם שאורו צלול יותר, דאילו מדובר לגבי שבת, פשוט שיש להדליק בשמן זית כיון שנמשך אחר הפתילה יפה. (ובשבת העיקר להדליק במה שנמשך אחר הפתילה)

והמאירי בדף כא' ד"ה ממה. כתב שיש להדר להדליק בשמן ולא בשעווה מאחר שעיקר הנס היה בשמן. והוא שאמרו בגמרא " כל השמנים יפים לנר ושמן זית מצווה מן המובחר" ויוצא לדבריו שהטעם שיש להדר בשמן זית לחנוכה אינו רק מפני שאורו צלול אלא גם מפני שעיקר הנס היה בשמן זית.

המשך בעמ' 3

הלכה למעשה

רבי יעקב אלון

נושא: האם מותר להלשין לעירייה לתוספת בניה כאשר על פי דין תורה אין היזק ראייה

שאלה: ראובן בונה מול שמעון במרחק של 4 מטר שאינו נקרא היזק ראייה על פי ההלכה (כי עפ"י ההלכה די במרחק 4 אמות) אלא שעל פי חוק העירייה והמועצה המקומית אסור לבנות במרחק כזה מכיון שעל פי החוק צריך להיות המרחק לפחות בין 6-8 מטר, וכמובן שאם מישהו יתנגד אזי העיריה תמנע בצורה כזו או אחרת את המשך הבניה, שמעון רוצה להתלונן על ראובן למועצה המקומית, וראובן אומר לו מה לנו ולחוקי העירייה הרי לפי ההלכה הרחקתי למעלה מארבע אמות. השאלה הנידונה היא האם מתחשבים בחוק זה שלכאורה נוגד את ההלכה.

תשובה: אע"פ שמהדין מספיק הרחקה של 4 אמות כמובא בב"ב (כב.) וכך לכאורה נפסק בחו"מ (סי' קנד סעיף כא) בכל זאת אסור לראובן לבנות במרחק של 4 מטר אלא עליו להרחיק את המרחק שהחוק קובע שזה בין 6-8 מטר מהטעם הפשוט שבזמננו תרבות הדיור השתנתה ויש להרחיק כפי החוק שנוהג היום שזה הת.ב.ע., (תכנית בינוי ערים) וגם הרב אלישיב טוען שבזמננו יש להרחיק עפ"י החוק (אשרי האיש, חלק חו"מ ענייני בניה עמוד קלג, אות לה)

וצ"ל שהטעם לדבר הוא שדיני הרחקה הם בסך הכל מנהג בני אדם, ובזמן חז"ל קבעו שיעור הרחקה של ד' אמות אע"פ שזה היה עדיין מאפיל על חלון חברו לא הקפידו על זה והיום כן מקפידים על זה מה גם שאחת הסיבות להרחקה של ד' אמות היא משום דוושא, דהיינו מה שדשין ברגל בין שני הכתלים תמיד, וזה מועיל להקשות את קרקעית יסודות הכתלים בכדי שלא יתמוטטו כך כתב רש"י (דף כב: ד"ה דוושא דהכא) וכך פסק גם בשו"ע (סי' קנה סעיף יב)

זאת ועוד מובא בשו"ת דבר אברהם (כהנא שפירא, ח"א סי' כט) שם הוא דן בתקנת הקהילות שלא יבנה אדם בית דירה סמוך לבית חברו אלא בהרחקת י' אמות [5 מטר] בעיר גדולה, וכ' אמה [עשרים מטר] בכפר, והוא דן שם בתוקפה של התקנה זו. וחוצ' כאן בארץ ישראל ואני מניח שבעוד מדינות בעולם בעניין זה אין השלטונות באים נגד ההלכה וכן לא משנים את ההלכה אלא מה שהשתנה כאן זו שינוי צורת תרבות הדיור שכתוצאה

המשך בעמ' 4

וכן מבואר בשו"ת כנסת הגדולה (סימן תרעג' הגב"י) שמצווה יותר להדליק בשמן מפני הנס שנעשה בו.

ולפי זה לכאורה יש להדר ולדקדק שיהיה ראוי לאכילה שיהיה ממש דומיא דבית המקדש וידוע שכך הייתה דעת הגר"ש אלישיב זצ"ל וכ"כ משמו בספר מים חיים עמוד 29. וכן ראיתי כתוב בשם הגר"ח קנייבסקי זצ"ל.

והנה מקרוב יצא לאור ספר דברי שלום ובו תשובות והנהגות מאת גאון וקדוש ישראל מרן חכם שלום הכהן זצוק"ל ושם בהלכות חנוכה עמוד שעט' כתב בתשובה ה' שאין צורך להדר להדליק בשמן זית הראוי למאכל. ובהערות שם כתב שאפשר לכתחילה להדליק בשמן למאור וראיה לזה מדברי הבן איש חי פרשת וישב הלכות חנוכה סעיף יב שכתב ששמן זית מר שאינו בר אכילה מותר להדליק בו ע"ש (וכ"כ כף החיים בשמו בסימן תרעג') ואם כן שמן למאור ודאי לא גרע משמן מר.

וכתב עוד שם "ורבינו עצמו לא הקפיד להשתמש תמיד בשמן הראוי לאכילה" ושפעם נשאלה על זה הוסיף בדרך צחות "גם שמן הראוי לאכילה בעת שמדליקים אותו, הרי הוא מתחמם וכבר אינו נעשה ראוי לאכילה" (וזה דרך הלצה, וכדרכו, כנודע).

וכן ראיתי בשו"ת שבט הלוי ח"ט סימן קמג' שכתב דאפילו אם צריך דומיא דמקדש, פשוט דאין עושים דמיון שלם ממש בין שמן חנוכה לשמן המקדש.

וכך דעת הגאון ר' נסים קרליץ בספר חוט השני עמוד שיט' וכ"כ בספר כאייל תערוג בשם הגר"א זצ"ל שטיינמן זצ"ל וכן משמע בחזון עובדיה עמוד פא' ע"ש היטב.

ובפרט שגם השמן למאור ראוי הוא לאכילה אלא שאין לו אישור ממשד הבריאות מחמת רמת החומציות שבו.

ונשאלתי מאת בני "מאיר" שיחי, לאור האמור במי שירצה להדליק מכאן ואילך בשמן למאור אם ראוי הוא למה שהבטיחו חז"ל "הזהיר בנר, הויין ליה בנים תלמידי חכמים"?

והשבתי לו לענ"ד שהכל תלוי בכוונתו, שאם אינו איש הלכה ואין דרכו וביכולתו להכריע בין החכמים, אלא הוא נוהג תמיד בכל העניינים לפי גדול אחד, אזי באופן שאותו גדול אינו מקפיד על שמן למאכל, אם כן יוכל גם הוא להדליק בשמן למאור ויחשב הוא לו לזהיר בנ"ח.

אולם אם עושה כן מחמת שחם על כספו, כבר אינו בטוח שנכלל הוא בזאת הזהירות.

ומי שהוא תלמיד חכם ודרכו ללמוד פסקי הדין בעיון מריש ועד גמירא וידיו רב לו בכללי הפסיקה ודרכו להכריע בכל הלכה להחמיר או להקל (לאפוקי מהמחמירים תמיד) לאחד כזה אם הכריע בנידוניו ששמן למאור הוא מן המהדרים יכול הוא להדליק בפשיטות בשמן למאור ויחשב לו לזהיר בנר חנוכה.

בברכה

אלון בן שבת

מטרות העמותה

קמחא
דפסחא

לימוד
שירת
הבקשות
לילדים

בית
הוראה

לימוד
טעמי
המקרא

כולל
אברכים

מכך נגזרת ההלכה, בפרט שצורת הבניה הנהוגה כיום היא לגבהים דהיינו בניינים רבי קומות וכל מי שבא לבנות בניין צריך להתנהג כפי צורת הבניה הנהוגה, ויש לזה הרבה ראיות שמנהג קובע את ההלכה בפרט בדיני שכנים, דוגמא לדבר זה כמו שרואים בריש בב"ב "הכל כמנהג המדינה".

גם בשו"ת מהריט"ץ (סי' רנג) כתב בדין הרחקה של היזק ראייה הוא כותב ואם יש מנהג קבוע בעיר הולכים אחריו ובארצנו צפת מעולם לא בא לידנו תביעת היזק ראייה בריחוק מקום הרבה. לא זו אלא אף זו, גם האגודה בסוגיה בב"ב (פרק א אות יג) טוען שישנו הבדל בין הרחקה מכנגד בית שזה ד' אמות לבין הרחקה מבית כנסת שצריך אורה יותר גדולה שם ההרחקה צריכה להיות יותר, ויעויין עוד בכנסת הגדולה (חו"מ סי' קנד הגהות טור אות עח) שכתב שאע"פ שצריך להרחיק מבית כנסת יותר מד' אמות אבל אין חיוב להרחיק יותר משמונה אמות, ויעויין עוד בדגול מרבבה (או"ח סי' קנ סעיף ד) ובהגהות גרעק"א (או"ח סי' קנ ס"ד) וכן פסק במשנ"ב (סי' קנ ס"ק ט) וא"כ בזמנינו שיש שינוי מהותי בצורת הדיור ואיכות שימוש במגורים נשתנתה מזמן חז"ל לזמנינו ושטחי הבניה מתוכננים עפ"י חו"ד של מומחים והם עצמם מייעדים מרחב פנוי ובלתי בנוי של 6-7 מטר בכדי שהחלון ימלא את ייעודו להכניס אור לבית ומתחשבים בדיירים בכדי שלא תהיה להם האפלה לכן הם קבעו מרחק של בין 6 מטר לשמונה מטרס בין בניין לבניין

לכן אסור לראובן לבנות במרחק של 4 מטר אל עליו להתחשב בחוקי הבניה של העירייה וומאיך על שמעון לפנות לביה"ד ועל ביה"ד להתחשב בתקנות העירייה הנוגעות לבניה כך פסק גם הרב אלישיב בספר אשרי האיש חו"מ עינייני בניה דף קלג סוף אות לח.

שור המאה פן המזרח

הרב יוסף חיים בן שבת

הרב משה גאלנטי

כונה לעיתים המג"ן (היש"ף - כ"א בשבט ה'תמ"ט) היה הראשון לציון הראשון וראש רבני ירושלים במאה ה-17. נולד בצפת לרבי יהונתן גאלנטי בן הרב משה גאלנטי הראשון. בצעירותו למד בצפת אצל הרב ברוך ברזילי והרב גבריאל איספיראנסה, ובגיל 34 עבר להתגורר בירושלים.

עם פטירת חתנו מזיווג שני רבי יעקב ישראל חגיז בשנת ה'תל"ד, מונה הרב גאלנטי לשמש תחתיו כראש ישיבת בית יעקב בירושלים, שהקימו האחים אברהם ויעקב ויגה מליוורנו, ולמדו בה 87 תלמידי חכמים. בשל פטירת חתנו, בתקופה זו גם גידל הרב גאלנטי בביתו את בתו האלמנה, עם בנה ר' משה חגיז ובתה. (בעל לקט הקמח ועוד). כשבא לירושלים, ראו תושבי העיר את חכמתו וגדולתו בתורה ובשל כך רצו למנותו כרב עליהם, אך רבי משה לא היה מוכן לכהן בתפקיד שררתי שייחשב כבעל חשיבות גדולה יותר מאשר זו של תלמידי חכמים אחרים בירושלים, כיוון שהרגיש כשווה בין שווים.

בשנת תכ"ד החליטו חכמי ירושלים למנותו לתפקיד שייקרא "ראשון לציון", שאינו תואר שררתי. ההסבר לכך היה כי בעוד התואר "רב" הוא מלשון "ריבוי", כלומר מעל לאחרים, התואר "ראשון" מסמל את היותו שווה בין שווים בגדלותו בתורה, אולם הוא יהיה "הראשון" שייצג את "ציון" מתוך כלל תלמידי החכמים של העיר. בשל כך הסכים רבי משה להתמנות לרבה של העיר, ומונה לראשון בשושלת הראשונים לציון.

רבי משה נשלח לארצות הגולה בתור שד"ר כדי לאסוף כספים ליישוב היהודי. כאשר הגיע לבודון שבהונגריה סייע לרב המקום רבי אפרים כהן להתיר עגונה שלא הצליחו חכמי המקום להתירה. חכמי אותו העיר נפעמו מגדלותו בתורה של רבי משה, וההערכה אליו עלתה בעשרת מונים. תשובה זו נשארה עד היום.

בתקופתו של רבי משה עלתה קרנו של משיח השקר שבתאי צבי. אנשי ירושלים ובראשם רבי משה נמנו עם המתנגדים החריפים ביותר של שבתאי צבי ואף החרים אותו, ורבי משה פרסם את דעתו על שבתאי צבי בכרוזים. לאחר התאסלמותו של האחרון עזר רבי משה לאחות את הקרעים שנוצרו בעם היהודי.

נפטר בכ"א בשבט ה'תמ"ט (1689) לאחר חולי של 15 יום. נקבר בירושלים במורדות הר הזיתים בקרבת מוצא מעיין הגיחון, ליד קברם של רבי קלונימוס בעל הנס ורבי עובדיה מברטנורא.

מטרות העמותה

קמחא
דפסחא

לימוד
שירת
הבקשות
לילדים

בית
הוראה

לימוד
טעמי
המקרא

כולל
אברכים